УДК 82-94(4+477)”15-18”
Дєдков М.В.[1], Коломоєць А.П.[2]
[1] проф. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. БАД-534 НУ «Запорізька політехніка»

ОБРАЗ УКРАЇНИ В МЕМУАРАХ ТА ПОДОРОЖНІХ НОТАТКАХ ЄВРОПЕЙЦІВ (XVI–XVII СТ.)

М.В. Дєдков, А.П. Коломоєць

У ранніх описах Україна постає перед європейцями як маловідомий, але надзвичайно цікавий край, що розташований на межі цивілізацій. Для авторів того часу ця земля була справжнім "Terra Incognita", де неймовірне природне багатство контрастувало з постійною військовою небезпекою. Описи цього періоду дозволяють нам сьогодні реконструювати не лише політичні події, а й повсякденне життя –те, що ми називаємо історією побуту.

Одним із найважливіших авторів цього періоду є французький інженер **Гійом Левассер де Боплан**, який розробив первинний зразок генеральної мапи України 1639 року. У своїй праці **«Опис України»** він змалював країну як край надзвичайної родючості. Боплан з подивом описував українські чорноземи, де «навіть забута гілка за рік перетворюється на дерево», а річки настільки багаті рибою, що вона заважає руху човнів.

Він детально зупинився на побутових звичках: як українці зводили свої хати, захищаючи їх від вологи та холоду, як зберігали збіжжя у підземних ямах і як готували традиційні страви. Його описи козацького харчування – простого, але ситного (як-от тетеря чи куліш) –підкреслювали витривалість народу. Боплан помітив цікаву рису характеру: українці були майстрами на всі руки, кожен козак міг власноруч виготовити взуття, змайструвати віз чи викувати зброю.

Якщо Боплан дивився на Україну очима військового інженера, то сирійський архідиякон **Павло Алепський**, який подорожував у середині XVII століття, супроводжуючи антіохійського патріарха Макарія, у своїх нотатках **«Подорож патріарха Макарія»**, залишив захоплені відгуки про культуру та побут. Його вразила чистота українських осель та надзвичайна побожність людей.

Найбільшим відкриттям для Алепського стала загальна освіченість: він із подивом зазначав, що в Україні не лише чоловіки, а й жінки та навіть сироти в церковних школах вміють читати й писати. Він описував вишукані церковні співи, що не поступалися європейським, та традицію приймати гостей, де господарі виявляли надзвичайну щедрість, незалежно від статку. Його нотатки свідчать про те, що побут українців того часу був пронизаний естетикою та глибокими етичними нормами.

Дипломат Священної Римської імперії **Еріх Лясота** відвідав Запорозьку Січ наприкінці XVI століття. Його **«Щоденник»** –це одне з перших

детальних свідчень про козацький побут, укріплення та політичну вагу січовиків у тогочасній Європі, зафіксував унікальний устрій козацького побуту. Він описав «курені» –колективне житло козаків, та сувору дисципліну, що панувала в цьому чоловічому товаристві. Його вразила демократичність прийняття рішень на козацьких радах, де голос кожного воїна мав значення.

Цю тему розвинув французький офіцер і секретар посольства, П'єр Шевальє, автор праці **«Історія війни козаків проти Польщі»**. Він одним із перших у Європі порівняв українських козаків із тогочасними морськими піратами –флібустьєрами, підкреслюючи їхню неймовірну відвагу в морських походах. Він акцентував увагу на козацьких човнах –«чайках», які були прикладом високої інженерної думки того часу. Побут козака в поході, його здатність обходитися мінімумом речей та майстерність у маскуванні на місцевості створювали образ людини, чиє життя було нерозривно пов'язане з війною за свободу.

Наприкінці XVII століття німецький мандрівник **Ульріх фон Вердум** залишив по собі детальні описи міст і містечок Поділля та Галичини. Його щоденник –це погляд на соціально-економічний бік життя. Він описував ярмарки, де торгували худобою, медом та воском, архітектуру міських ратуш та стан доріг. Вердум відзначав, що попри «руїну» та часті набіги, українці швидко відбудовували свої оселі, демонструючи неймовірну життєву силу та оптимізм.

Узагальнюючи спостереження цих мандрівників, можна виокремити спільні риси українця тієї доби. Це людина сміливa, витривала і незалежна, яка живе в гармонії з розкішною природою, але завжди тримає зброю напоготові. Український побут XVI–XVII століть постав перед Європою як поєднання глибоких традицій, високої на той час освіченості та незламного духу вольності.

Водночас ці землі сприймалися як небезпечне степове порубіжжя через часті війни та політичну нестабільність. Проте саме цей контраст між квітучим раєм та небезпекою робив описи України найбільш читаними та популярними серед тогочасної європейської інтелектуальної еліти. Завдяки цим авторам Україна назавжди закарбувалася в європейській свідомості як край козацької волі та самобутньої культури.